

HET PROBLEEM IS NIET ALLEEN PERSOONLIJK

INDIVIDUALISERING EN HET INDIVIDUEEL SCHULDMODEL BIJ JONGEREN IN EEN KWETSBARE SITUATIE

Michelle Deserranno

Bachelorproject Sociaal Werk

Academiejaar: 2025-2026

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
KIJKEN VOORBIJ HET INDIVIDU	2
ONDERZOEKSAANPAK	3
INDIVIDUALISERING ALS MAATSCHAPPELIJK VERHAAL	4
INDIVIDUALISERING ALS TERM	4
INDIVIDUALISERING IN ONZE SAMENLEVING	5
TUSSEN VERANTWOORDELIJK-HEID EN SCHULD	5
KWETSBAARHEID ALS CONTEXTUEEL GEGEVEN	7
WAT BETEKENT KWETSBAARHEID?	7
KWETSBAARHEID, GEEN INDIVIDUELE TEKORTKOMING	7
INDIVIDUALISERING IN DE PRAKTIJK	8
VICTIM BLAMING, WANNEER DE SCHULD BIJ HET SLACHTOFFER LIGT	8
HET COLLECTIEVE ASPECT VAN INDIVIDUELE KEUZES	8
CONTEXT IS CRUCIAAL	9
INDIVIDUALISERING BINNEN DE HULPVERLENING: KANSSEN EN KNELPUNTEN	10
DE KEERZIJDE VAN EEN GEÏNDIVIDUALISEERD ZORGSYSTEEM	10
DE KRACHT VAN HULP OP MAAT	10
INDIVIDUALISERING EN FLEXIBILISERING: ZEGEN OF VLOEK?	11
HET VERHAAL VAN MILAN ALS EXEMPLARISCH	12
CONCLUSIE	13

INLEIDING

In dit artikel staat het thema individualisering centraal. Ik ga in op wat individualisering voor mij betekent en welke invloed dit kan hebben op kwetsbare jongeren, maar ook op de hulpverlening. Met dit artikel wil ik het bewustzijn vergroten rond de manier waarop we vandaag de dag vaak naar jongeren kijken. Daarnaast sta ik stil bij waarom een bredere kijk op jongeren noodzakelijk is en welke uitdagingen dit met zich meebrengt.

KIJKEN VOORBIJ HET INDIVIDU

Nog even en dan is het zover, het is eindelijk kerstvakantie. In het klaslokaal hangt een voelbare spanning. Iedereen kijkt naar elkaar, wachtend op die ene schoolbel. Jongeren staren verlangend naar de klok. Hun gedachten dwalen af naar gezellige feestjes, veel cadeautjes en een periode vol warmte en liefde.

Maar achteraan in de klas zit een meisje, heel stil, bijna onzichtbaar. Zij vraagt zich af hoe ze de vakantie zal overleven. Thuis wacht er helemaal geen warm gezin. Haar moeder is vorig jaar overleden en haar vader kampt sindsdien met een alcoholverslaving. Zelf worstelt ze met een zware vorm van autisme. Dit is volgens haar grootmoeder een grote ziekte, hierdoor heeft haar familie haar de rug toegekeerd. Kerstcadeautjes? Daar is jammer genoeg geen geld voor. Ze zoekt niet naar plezier, maar naar manieren om te overleven.

De gedachte is pijnlijk, maar misschien is prostitutie wel haar laatste optie, gewoon zodat ze toch iets te eten zou hebben. Alsof

dit nog niet genoeg is, draagt ze ook nog de zorg van haar kleine broer, omdat niemand anders het doet. En net voordat de bel gaat, klinkt de stem van de leerkracht: Je gaat toch wel echt beter je best moeten doen op school, want zo kan het niet verder. Woorden die binnendringen, alsof haar situatie haar eigen schuld is.

Dit lijkt misschien het begin van een spannend verhaal, maar niets is minder waar. Het meisje in dit verhaal staat symbool voor allerlei verschillende jongeren. De situaties die hierboven beschreven worden, zijn gebaseerd op verhalen van jongeren waarmee ik tijdens mijn sociaal werk stage bij het jeugdobbouwwerk en als drugpreventiemedewerker in contact kwam. Deze verhalen bracht ik samen tot één individu om aan te tonen hoe schrijnend sommige situaties kunnen zijn, en vooral hoe weinig keuze jongeren hier vaak zelf in hebben.

Jongeren die zich in een moeilijke situatie bevinden zijn zelden alleen, maar voelen zich wel vaak alleen. De stap zetten naar hulpverlening is niet zo simpel. Wat velen niet weten, is dat jongeren vaak al honderden noodkreten uitten, maar de maatschappij hier vaak geen oor naar heeft (Jongeren van Marquee et al., 2025). Af en toe maakte ik me wel zorgen over dingen die ik hoorde. Gaat het minder goed op school, dan moet de jongere zich maar harder inzetten. Voelt een jongere zich mentaal slecht, dan wordt dit vaak afgedaan als 'hormonaal'. Wordt een jongere thuis geslagen, dan zal hij of zij wel overdrijven. Het probleem wordt heel vaak bij de jongere zelf gelegd. Maar wat als we hier de bal mislaan?

Veel signalen die jongeren geven wanneer iets niet goed loopt, worden in eerste instantie geminimaliseerd door volwassenen (Verhaeghe, 2025). Er wordt vooral gekeken naar wat een jongere verkeerd doet, terwijl de bredere context hierbij vaak vergeten wordt. Wanneer schoolresultaten tegenvallen staan we amper stil bij wat de jongere allemaal met zich meedraagt. Dit is een gevolg van onze geïndividualiseerde samenleving, al vraagt dit ook om nuance.

Mijn doel dat ik met dit artikel wil bereiken is het bewustzijn rond individualisering en de effecten die dit met zich meebrengt te vergroten. Als samenleving dragen we samen de verantwoordelijkheid om kwetsbare jongeren te ondersteunen. Tijdens mijn stage als sociaal werker bij het jeugdobouwwerk kwam ik regelmatig in contact met jongeren die het gevoel hadden dat de maatschappij hen opgaf. Dat gevoel zorgt ervoor dat het bijzonder moeilijk is om een normaal leven op te bouwen. Daarbij komt kijken dat veel

hulpverlenende instanties focussen op één aspect van een individu en niet kijkt naar de jongere in zijn totaliteit.

Het is essentieel dat hulpverleners goed leren samenwerken en jongeren benaderen vanuit hun volledige context. Door bewuster te kijken en oprecht te luisteren, kunnen mensen die dicht bij jongeren staan sneller signalen herkennen wanneer het niet volledig goed met hen gaat, zonder de jongere onmiddellijk te beschuldigen over hun problemen. Op dit moment wijzen we nog te vaak met de vinger naar de jongeren en dat is jammer. Het is cruciaal dat jongeren aan de alarmbel durven te trekken, want de drempel om zelf hulp te zoeken ligt nog steeds hoog en die wordt alleen maar groter wanneer jongeren het gevoel krijgen dat problemen volledig hun eigen verantwoordelijkheid zijn (Verhaeghe, 2025).

ONDERZOEKSAANPAK

Om dit artikel te schrijven maakte ik gebruik van verschillende onderzoeksmethodes. Ik verdiepte me verder in dit thema aan de hand van een literatuurstudie, het bekijken van verschillende documentaires en het beluisteren van een podcast. Daarnaast maakte ik gebruik van heel wat participerende observaties en informele gesprekken met mensen uit mijn omgeving. Ook stelde ik een focusgroep samen met sociaal werkers uit verschillende domeinen waaronder jeugdobouwwerkers, een jeugdwerker, drugpreventiemedewerkers en een medewerker integrale veiligheid. Zij komen elk op hun manier in contact met kwetsbare jongeren.

Tot slot verwerkte ik ook mijn eigen ervaringen en visie als toekomstig sociaal werker in dit artikel. Deze ervaringen kwamen tot stand tijdens mijn stages als drugpreventiemedewerker. Hierbij kwamen er heel wat mensen langs voor een begeleiding omtrent hun middelengebruik. Daarnaast deed ik stage bij het jeugdobbouwwerk. Tijdens deze stage kwam ik vaak in aanraking met

kwetsbare jongeren. Tijdens het schrijfproces maakte ik gebruik van AI ter ondersteuning bij het structureren van de tekst en het screenen van bronnen op relevantie. De inhoudelijke keuzes en analyses werden volledig door mijzelf gemaakt. Alle namen die in dit artikel gebruikt worden, zijn schuilnamen om de anonimiteit van iedereen te waarborgen.

INDIVIDUALISERING ALS MAATSCHAPPELIJK VERHAAL

INDIVIDUALISERING ALS TERM

Iedereen heeft wel al eens gehoord van de term individualisering, maar vaak hebben mensen geen idee wat deze term precies betekent. Het begrip wordt vaak gebruikt als een containerbegrip. Mensen hebben wel een idee wat het zou kunnen betekenen, maar iedereen geeft er een andere invulling aan. Dat merkte ik ook toen ik aan vrienden vroeg wat individualisering volgens hen inhoudt. Hun antwoorden waren heel verschillend.

Sommigen gaven een algemeen antwoord: *'Individualisering betekent voor mij dat mensen meer in zichzelf gekeerd zijn. Op de trein luisteren ze liever naar muziek dan een praatje te maken met hun buur.'* Anderen bekeken het dan weer vanuit een zorgend perspectief: *'Individualisering betekent dat je mensen op maat gaat opvolgen, in plaats van iedereen dezelfde begeleiding aan te bieden.'* Een derde visie was: *'Individualisering houdt in dat mensen*

zich niet meer willen vergelijken met de mainstream maatschappij.'

Tot slot zei iemand me: *'Individualisering doet me denken aan maatschappelijke problemen zoals drugs, alcohol of structurele armoede, waarbij de schuld bij het individu wordt gelegd terwijl het eigenlijk om een groter probleem gaat.'*

Zoals je merkt zijn de antwoorden heel gevarieerd. Vaak spreken we over individualisering zonder exact te weten waar het begrip nu eigenlijk over gaat. Vandaar verduidelijk ik graag hieronder hoe ik individualisering interpreteer.

INDIVIDUALISERING IN ONZE SAMENLEVING

De term individualisering werd voor het eerst gebruikt in de jaren 1830 door Robert Owen en vond zijn oorsprong in de sociologie (Historiek, 2020). Hoewel het al een oud begrip is, blijft de betekenis ervan niet eenduidig en blijft deze evolueren.

Volgens Historiek (2020) verwijst individualisering naar een ontwikkeling waarbij het individu en zijn persoonlijke behoeften centraal komen te staan. Het individu wordt daarbij meer gezien als iets losstaande van het collectief, zoals het gezin, de buurt of een gemeenschap. Keuzes en verantwoordelijkheden worden in toenemende mate aan het individu zelf toegeschreven.

Deze verschuiving heeft wel een aantal gevolgen. In een steeds individualistischere samenleving worden problemen, zo ook bij jongeren, sneller als een persoonlijke kwestie gezien. Daarbij blijven omgevingsfactoren en contextuele omstandigheden vaak onderbelicht (Nederlands Jeugdinstituut, z.d., a). Dit verwijst naar het individueel schuldmodel. Wanneer iemand in de problemen komt, wordt al snel verondersteld dat die persoon zelf de verkeerde keuzes maakte. Hierdoor worden sociale onrecht en ongelijkheid steeds vaker geïndividualiseerd, waardoor maatschappelijke structuren steeds meer uit beeld verdwijnen (SAM vzw, z.d.).

Een belangrijke nuance die ik wil maken, is dat een individu altijd zelf keuzes maakt, maar niet altijd controle heeft over de situatie waarin hij of zij zich bevindt. De manier waarop iemand met die situatie of context omgaat, kan een jongere dus wel zelf beïnvloeden door keuzes te maken. In die zin ben ik het eens dat iedereen altijd keuzes heeft, maar het is belangrijk dat een

jongere beseft dat hij of zij daar niet alleen in staat en hierbij ondersteund kan worden.

TUSSEN VERANTWOORDELIJKHEID EN SCHULD

Individualisering is niet alleen een sociologisch begrip, maar het is ook een maatschappelijke trend die vandaag duidelijk zichtbaar is in onze samenleving. Ook jongeren worden hier sterk door beïnvloed. Zij krijgen vaak veel verantwoordelijkheden, soms zonder dat er voldoende rekening wordt gehouden met hun omgeving en persoonlijke relaties (De Winter, 2022).

"Negatieve beeldvorming over jongeren is geen nieuw fenomeen, maar moderne normen leggen sterker de nadruk op persoonlijk schuld."

(De Winter, 2022)

Individualisering wordt vaak gedefinieerd als een toename van keuzevrijheid waarbij er een afname is van de invloed van sociale structuren. Toch vraagt dit om nuance. We hebben de neiging om te denken dat gedrag en keuzes volledig het resultaat zijn van individuele beslissingen, terwijl die in werkelijkheid sterk beïnvloed blijven door factoren als iemand zijn afkomst, opleiding en leefomgeving (Huygen, 2018).

Dit fenomeen zie je ook terugkomen in onderstaande grafiek. Hoe hoger het percentage, hoe meer verschillende opvattingen er zijn over een bepaald onderwerp, in deze grafiek gaat het over opvattingen rond werkende moeders of het thema: zijn vrouwen geschikt om kinderen op te voeden. Ondanks het feit dat we nu in een individualistischere samenleving leven, is de verscheidenheid aan opvattingen over deze thema's redelijk stabiel gebleven doorheen de jaren (Huygen, 2018).

Bron: SCP in Huygen

Wanneer er dus iets fout loopt in het leven van een jongere dan geven we die persoon vaak zelf de schuld. Er wordt gesproken over iemand die verkeerde keuzes maakte, zonder stil te staan bij de context waarin deze keuzes gemaakt werden. Verantwoordelijkheden die jongeren hebben kun je volgens mij nooit los zien

van de omstandigheden waarin iemand opgroeit.

Vanuit mijn rol als toekomstig sociaal werker vind ik het belangrijk om niet enkel naar de jongere zelf te kijken, maar ook naar diens achtergrond. Als samenleving moeten we proberen vermijden dat schuld als iets individueels wordt gezien. In plaats van te focussen op wat er misliep bij een jongere, is het net essentieel als samenleving onze gezamenlijke verantwoordelijkheid op te nemen en samen te onderzoeken waar het structureel fout loopt in de leefwereld van kwetsbare jongeren. Alleen zo kunnen we structurele oorzaken van problemen zichtbaar maken en oplossen, door te focussen op het geheel en schuld los te zien van verantwoordelijkheden.

Individualisering zorgt er ook voor dat verantwoordelijkheden vaak worden doorgeschoven naar bijvoorbeeld ouders, leerkrachten of hulpverleners wanneer iets moeilijk loopt. Tegelijk zien we dat wanneer jongeren het wel goed doen, dit succes vaak wordt toegeschreven aan het systeem of aan hun begeleiders, en minder aan het eigen kunnen van de jongere. Dit toont aan hoe complex onze omgang met verantwoordelijkheid is. In plaats van schuld of succes eenzijdig toe te wijzen, is het volgens de sociaal werkers waarmee ik in gesprek ging belangrijk dat we als samenleving blijven zoeken naar gedeelde verantwoordelijkheid en zo jongeren te erkennen in hun eigen context.

KWETSBAARHEID ALS CONTEXTUEEL GEGEVEN

WAT BETEKENT

KWETSBAARHEID?

Kwetsbaarheid is een term die hier van belang is en wat extra verduidelijking kan gebruiken. Veel mensen zien kwetsbaarheid nog steeds als een zwakte, terwijl het net heel krachtig is om je kwetsbaar op te stellen. Volgens Serrien (2021) heb je door jezelf kwetsbaar op te stellen de moed om jezelf bloot te geven en de muren tussen jou en anderen af te breken.

Je kwetsbaar opstellen is net heel krachtig. Alleen maar door je kwetsbaar op te stellen, door aan te tonen dat je niet onfeilbaar bent, kun je echte verbindingen aangaan met anderen (Mouton, 2022). Kwetsbaar zijn is dus niet per se iets negatiefs, maar het is net heel krachtig om iemand te vertellen wat er binnenin je leeft, ook al is dat niet simpel.

Toch wordt de term kwetsbaarheid in de hulpverlening vaak gebruikt om een groep mensen te beschrijven. Kwetsbaarheid

kent namelijk verschillende gezichten en gradaties. Vaak lijkt het alsof iemand kwetsbaar is, terwijl het eigenlijk gaat om de omstandigheden waarin iemand zich bevindt. Verschillende factoren zorgen ervoor dat je een groter risico hebt om in een kwetsbare situatie terecht te komen. Dit kan gaan over persoonlijke gebeurtenissen, financiële problemen, maar ook als je bijvoorbeeld geen toegang hebt tot bepaalde hulpverlening (Serrien, 2021).

KWETSBAARHEID, GEEN

INDIVIDUELE TEKORTKOMING

Kwetsbaarheid verwijst dus niet altijd naar iets dat een persoon zelf veroorzaakt. Het gaat vaak om de positie waarin mensen, in dit geval jongeren, terechtkomen door structurele en institutionele omstandigheden. Persoonlijke invloeden zoals de schoolomgeving of de thuissituatie gaan mee bepalen of een jongere al dan niet een risico heeft om kwetsbaar te zijn (Serrien, 2021).

Kwetsbaarheid kun je naar mijn aanvoelen niet alleen toeschrijven aan een individu en zijn persoonlijke keuzes. Het is vaak een samenloop van omstandigheden, waar wij als samenleving een grote rol in spelen. Juist daarom vind ik het belangrijk als toekomstig sociaal werker dat ook hulpverleners oog hebben voor jongeren hun context. Zo voorkom je dat jongeren misschien de schuld krijgen van situaties waar ze zelf amper invloed op hebben.

INDIVIDUALISERING IN DE PRAKTIJK

VICTIM BLAMING, WANNEER DE SCHULD BIJ HET SLACHTOFFER LIGT

Veel mensen verwijten daklozen dat het hun eigen schuld is dat ze op straat leven, ze moeten maar werken. De manier waarop we als samenleving naar zulke situaties kijken speelt een belangrijke rol. Door mensen op deze manier te beoordelen, zorgen we voor een extra kwetsbaarheid die schadelijke gevolgen kan hebben voor de slachtoffers. Zo ervaren ze extra schuld, schaamte en sociale uitsluiting voor iets wat ze misschien niet zelf in de hand hebben (Lemaire, 2020).

In de praktijk doen we vaak aan victim blaming. Dit betekent dat slachtoffers vaak opmerkingen krijgen vanuit hun eigen omgeving die hen het gevoel geven dat de situatie waarin ze terecht zijn gekomen hun eigen schuld is. Hierdoor is de kans groter dat ze zichzelf zaken gaan verwijten (Nederlands Jeugdinstituut, z.d., b).

Victim blaming doen we niet zomaar. De reden dat we het doen is omdat het ons psychologisch gerust stelt. Victim blaming creëert de illusie dat je zelf veilig bent zolang je de juiste keuzes maakt in je leven. Door anderen de schuld te geven van hun fouten, krijgen we een vals gevoel van controle en veiligheid. Daardoor denken mensen dat hen niets zal overkomen (Lemaire, 2020).

HET COLLECTIEVE ASPECT VAN INDIVIDUELE KEUZES

Victim blaming is een concept waar ik tijdens mijn stage als toekomstig sociaal werker mee in aanraking kwam. Een duidelijk voorbeeld van hoe victim blaming en individualisering samenkomen, is bij jongeren met een middelenverslaving. Vaak krijgen ze de volledige verantwoordelijkheid voor hun gebruik, alsof het puur een eigen keuze is. Die interpretatie negeert het feit dat middelengebruik vaak voortkomt uit een achterliggend probleem waar geen aandacht voor is.

"Het gebruik is geen individuele kwestie. We kennen de maatschappelijke kost amper. Heel wat mensen belanden in het ziekenhuis op hun vijftigste door een hartfalen, vermoedelijk veroorzaakt door het recreatieve druggebruik. Als je gebruikt wil dit zeggen dat de schade collectief is."

(Van Wymersch, 2026)

Volgens Ine Van Wymersch (2026) is middelengebruik geen individuele kwestie, het heeft ook gevolgen voor de volledige samenleving. Op lange termijn weten we niet welke kosten en schade het met zich meebrengt. Dit laat zien dat we keuzes van jongeren altijd in een bredere context moeten plaatsen en dat het te simpel is om jongeren persoonlijk de schuld te geven.

CONTEXT IS CRUCIAAL

Om jongeren te kunnen ondersteunen, is het belangrijk om altijd naar hun context te kijken. "Een jongere zonder context bestaat niet: er zijn vrienden, een lief, burens, leerkrachten of een sportclub. Het is altijd zoeken" (Minor NDako in Sillis, 2021).

Wie jongeren echt op weg willen zetten naar een toekomst zonder delicten, moet

ook investeren in hun gezinnen, scholen en buurten (Pieysier in Sillis, 2021). Begeleiding die rekening houdt met de context van de jongere is daarom cruciaal, want alleen een individuele aanpak is vaak onvoldoende. Door in te zetten op de omgeving worden jongeren ondersteund in hun re-integratie en kan er aan een herstel gewerkt worden waarbij de jongere niet alle verantwoordelijkheid alleen draagt.

Tijdens de focusgroep werd duidelijk dat differentiatie essentieel is. Niet iedere jongere kan aan dezelfde verwachtingen voldoen. Stress, trauma of onveilige situaties zorgen ervoor dat bepaalde jongeren meer ondersteuning nodig hebben dan anderen. In theorie zegt het systeem vaak dat jongeren deze ondersteuning krijgen, maar in de praktijk gebeurt dit niet altijd.

Geschikte hulp vinden is voor veel jongeren niet evident. Nog te vaak blijven signalen die jongeren geven onopgemerkt of worden deze niet serieus genomen. Omdat veel jongeren dagelijks op school zijn, spelen leerkrachten een belangrijke rol. Scholen moeten beter leren samenwerken met hulpverleners, zodat problemen op tijd worden herkend en de juiste ondersteuning ter beschikking krijgen. Het is niet aan de school om te beslissen of een probleem ernstig is of niet, maar het is wel hun taak om signalen op te vangen en leerlingen op een correcte manier door te verwijzen (Jongeren van Marquee et al., 2025).

INDIVIDUALISERING BINNEN DE HULPVERLENING: KANSSEN EN KNELPUNTEN

Individualisering binnen de hulpverlening kan je vanuit verschillende invalshoeken bekijken. Ze brengt zowel kansen als uitdagingen met zich mee, zeker voor jongeren die zich al in een kwetsbare positie bevinden.

DE KEERZIJDE VAN EEN GEÏNDIVIDUALISEERD ZORGSTEEEM

Hulp zoeken wanneer het niet goed met je gaat, is voor veel jongeren een grote drempel. Jongeren die zelf de stap proberen te zetten naar hulpverlening botsen vaak op een sterk geïndividualiseerde aanpak. Ook de jongeren van Marquee (2025), die verblijven op de jongerenafdeling van een psychiatrisch ziekenhuis, geven aan dat de verantwoordelijkheid om hulp te vinden vaak bij henzelf wordt gelegd.

Voor veel jongeren is het super moeilijk om de juiste weg te vinden binnen de hulpverleningsorganisaties. De beperkte zichtbaarheid van laagdrempelige hulporganisaties zoals het jeugdopbouwwerk, TEJO, OverKop of AWEL zorgt ervoor dat jongeren zelf moeten uitzoeken waar ze eventueel terecht kunnen, dit zonder begeleiding. Dit zorgt voor onzekerheid en een gevoel van isolement tijdens hun zoektocht naar hulp (Jongeren van Marquee et al., 2025).

Wanneer jongeren eindelijk de juiste hulp vinden, krijgen ze soms het gevoel dat ze een nummertje zijn. Dit komt omdat hulpverleningssystemen sterk focussen op intakeprocedures en diagnoses. Hierdoor verdwijnt de menselijke verbinding en continuïteit naar de achtergrond. Jongeren hebben nochtans nood aan empathie en waardering van hun ervaringen. Dat vertrouwen is uiterst belangrijk om zich gehoord en ondersteund te voelen in hun situatie (Jongeren van Marquee et al., 2025).

Daarnaast zorgt de strikte scheiding tussen kinder- en volwassenpsychiatrie ervoor dat jongeren op hun achttiende soms tussen de mazen van het net vallen. Zorg wordt vaak gekoppeld aan leeftijd, terwijl de nood aan ondersteuning niet plots verdwijnt. De gevolgen van deze structurele keuze worden volledig bij de jongere gelegd, want zij moeten opnieuw op zoek naar gepaste hulpverlening binnen hun traject. Dit belemmert herstel en versterkt het gevoel ze er alleen voor staan en dat terwijl de jongere hier zelf geen controle over heeft (Jongeren van Marquee et al., 2025).

DE KRACHT VAN HULP OP MAAT

Toch heeft individualisering binnen de hulpverlening niet alleen nadelen. Ze biedt ook kansen. Jongeren hebben vandaag meer vrijheid om zelf te kiezen waar ze aankloppen voor hulp. De verkokering tussen instanties is verminderd, waardoor

hulp vragen bij verschillende diensten toegankelijker is dan ooit tevoren.

Daarnaast maakt individualisering het mogelijk om hulp af te stemmen op de noden en wensen van de jongere. Soms heeft een jongere nood aan een luisterend oor, op andere momenten wil die samen nadenken over bijvoorbeeld middelengebruik of schoolproblemen. Hulp op maat zorgt ervoor dat er flexibel kan omgegaan worden met wat een jongere op dat moment nodig heeft. Deze inzichten werden mij vooral duidelijk tijdens de focusgroep.

Tegelijkertijd vraagt deze soort hulpverlening veel tijd, daardoor botsen veel jongeren op wachtlijsten terwijl we dat ten allen tijde moeten vermijden. Keuzevrijheid is enorm waardevol en biedt enorm veel kansen, maar we moeten vermijden dat dit een extra drempel vormt voor jongeren die dringende hulp nodig hebben.

INDIVIDUALISERING EN FLEXIBILISERING: ZEGEN OF VLOEK?

Ondanks de hiaten in het zorgsysteem wordt er sterk ingezet op ondersteuning van jongeren. Dit is zichtbaar binnen het jeugdwerk en jeugdobbouwwerk. Hier is er een forse stijging van werkkrachten die ook hun steentje bijdragen, maar ook de inzet van vrijwilligers stijgt aanzienlijk. Op mijn

eigen stageplek binnen het jeugdobbouwwerk wordt hier actief op ingezet, door jongeren vrijwillig op te leiden om andere jongeren te leren ondersteunen op een correcte manier. In verschillende middelbare scholen is dit systeem al volledig uitgerold.

Jeugdwerkers en jeugdwelzijnswerkers spelen een cruciale rol in het leven van jongeren. Ze creëren ruimte waar jongeren kunnen leren, groeien en participeren in onze maatschappij. Via het jeugd(welzijns)werk krijgen jongeren kansen om zich te ontplooiën, sociale vaardigheden te ontwikkelen, verantwoordelijkheden op te nemen en actief burgerschap uit te oefenen (Meurs, Huysmans, ..., 2025).

Alleen is deze vorm van werken niet altijd zo vanzelfsprekend. De eigenheid van jeugdwerk en jeugdhulp botst steeds vaker met het beleid dat sterk focust op cijfers en meetbare resultaten. Dit zorgt voor een toenemende administratieve last, waardoor er minder tijd is om effectief met de jongeren aan de slag te gaan (De Koster et al., 2026).

Hier zijn vooral de kwetsbare jongeren de dupe van. Kwalitatieve hulp vraagt tijd en kan niet zomaar gestandaardiseerd worden. Als er meer tijd gaat naar het administratieve, verschuift de focus automatisch, iets wat we absoluut moeten tegenhouden (De Koster et al., 2026).

HET VERHAAL VAN MILAN ALS EXEMPLARISCH

Als hulpverleners werken we vaak binnen onze eigen kaders. Het OCMW richt zich op financiële ondersteuning, het CLB begeleidt leerlingen op school, maar wat met jongeren die met meerdere problemen tegelijk hebben? Wat met jongeren die op het punt staan achttien te worden en daardoor tussen de verschillende systemen dreigen te vallen?

Ook deze jongeren blijven heel kwetsbaar, alleen is geschikte hulp vinden voor hen vaak een grote uitdaging. Om dit duidelijk te maken, neem ik je mee in het verhaal van Milan, een verhaal die komt vanuit mijn stage sociaal werk.

Milan wordt binnen een maand achttien. Voor veel jongeren is dit een grote mijlpaal, maar voor hem is dit een nachtmerrie. Door het verlies van zijn mama liep hij drie jaar schoolachterstand op. Terwijl de meeste leeftijdsgenoten afstuderen, is Milan op zoek naar een school waar hij welkom is om opnieuw te beginnen in het derde middelbaar. Samen met het CLB ging hij op zoek naar oplossingen. Verschillende scholen werden gecontacteerd, maar telkens dezelfde teleurstelling. Geen enkele school wil een achttienjarige leerling in het derde middelbaar. Elke weigering komt heel hard bij Milan binnen. Zijn grote droom is een diploma halen om daarna verder te studeren aan de universiteit. Zijn toekomstbeeld brokkelt af en hij begint steeds meer aan zichzelf te twijfelen, maar ook aan het nut van het leven.

Daarnaast is de band met zijn vader niet wat het moet zijn. Milan leeft met de schrik dat hij op zijn achttiende op straat staat. Hij worstelt al jaren met mentale problemen en een zware vorm van autisme. Daardoor werd hij al meerdere keren opgenomen in de psychiatrie. Die opnames waren geen positieve ervaringen, maar ondanks alles blijft hij dromen om geholpen te worden.

De opeenstapeling van tegenslagen zorgt ervoor dat Milan suïcidale gedachten krijgt. Nog eens in opname gaan lijkt voor Milan geen optie, want ervoor werkte het toch al niet. Andere vormen van hulpverlening blijven nauwelijks toegankelijk voor hem: *"Wij werken enkel met volwassenen, wij werken enkel met jongeren maar je bent bijna achttien, de wachtlijst is te lang, wij kunnen alleen helpen op financieel vlak."* Nergens lijkt er ruimte te zijn om zijn situatie in zijn geheel aan te pakken.

Milan koos niet voor deze omstandigheden. Toch krijgt hij niet de ondersteuning die hij nodig heeft. Zijn verhaal toont aan hoe individualisering jongeren extra kwetsbaar maakt, niet omdat ze geen hulp willen, maar omdat het systeem het niet altijd

toelaat. Daarbij krijgt Milan steeds zelf de verantwoordelijkheid om zelf zijn situatie aan te pakken. Dit versterkt de kwetsbaarheid, niet door persoonlijke keuzes, maar door structurele grenzen binnen de hulpverlening.

CONCLUSIE

Doorheen het artikel werd voor mij duidelijk hoe sterk individualisering en victim blaming verweven zijn in de manier waarop we kwetsbare jongeren benaderen binnen onze samenleving en hulpverlening. Jongeren worden vaak aangesproken op hun gedrag, keuzes en verantwoordelijkheden, terwijl de bredere context waarin deze keuzes tot stand komen onvoldoende worden belicht. Hierdoor verschuift de aandacht van structurele tekortkomingen vaak naar het individu, met gevoelens van schaamte, schuld en isolatie als gevolg.

De voorbeelden uit theorie en praktijk tonen aan dat kwetsbaarheid zelden het resultaat is van alleen maar persoonlijke tekortkomingen, maar meestal ontstaat uit een samenloop van omstandigheden. Wanneer hulpverlening te sterk in hokjes denkt en de verantwoordelijkheid bij jongeren zelf wordt gelegd, vergroot dit

hun kwetsbare positie in plaats van ze te versterken. Dit vraagt om een andere manier van kijken. Een manier waarbij er ruimte is voor nuance, verbinding en een gedeelde verantwoordelijkheid.

Voor sociaal werkers ligt hier een belangrijke opdracht. Het betekent niet alleen jongeren begeleiden, maar ook kritisch blijven ten aanzien van de systemen die eventueel kwetsbare jongeren uitsluiten, drempels opwerken en onvoldoende aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Contextgericht werken is geen aanvulling, maar een noodzakelijke voorwaarde om jongeren duurzaam te kunnen ondersteunen.

Alleen door verder te kijken dan het individu en oog te hebben voor de context waarin jongeren leven, kunnen we hen echt ondersteunen en samenwerken aan een toekomst waarin ze niet alleen moeten overleven, maar ook kunnen groeien.

REFERENTIELIJST

Bens, A. (2025, 14 maart). *Schooldruk, mentale gezondheid en gedragsproblemen: onderzoek toont zorgen van tieners aan*. HLN. Geraadpleegd op 5 januari 2026, van <https://www.hln.be/buitenland/schooldruk-mentale-gezondheid-en-gedragsproblemen-onderzoek-toont-zorgen-van-tieners-aan~a26d97fa/>

De Koster, K., Bouckaert, M., De Koninck, K., Le Roy, J., Christiaens, J., & Roose, R. (2026, 19 januari). *Jeugdhulp trekt aan de alarmbel*. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 20 januari 2026, van <https://sociaal.net/opinie/jeugdhulp-trekt-aan-de-alarmbel/>

De Winter, M. (2024, 11 maart). *Voeden we kinderen te individualistisch op?* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://www.youtube.com/watch?v=GZTk6H5RW0>

Duyvendak, J. W. (2004). *De individualisering van de samenleving en de toekomst van de sociologie* [PDF]. Geraadpleegd op 28 december 2025, van https://www.jwduyvendak.nl/wp-content/uploads/2015/07/De_individualisering_van_de_samenleving_en_de_toekomst_van_de_sociologie.pdf

Historiek. (2020, 25 oktober). *Individualisering – Betekenis en korte geschiedenis*. Geraadpleegd op 27 december 2025, van <https://historiek.net/individualisering-betekenis-geschiedenis/128714/>

Huygen, S. (2018, 6 september). *Individualisering als trend is achterhaald*. Studium Generale, Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 7 januari 2026, van <https://www.sg.uu.nl/artikelen/2018/09/individualisering-als-trend-achterhaald>

Jongeren van Marquee, De Maeyer, S., & Van Houte, L. (2025, 5 juni). *Jongeren met mentale problemen verdienen beter*. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://sociaal.net/opinie/jongeren-met-mentale-problemen-verdienen-beter/>

Lemaire, S. (2020, 13 maart). *Eigen schuld, dikke bult!* [Podcastaflevering]. In *De wereld van Sofie*. Radio 1, VRT MAX. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://www.vrt.be/vrtmax/podcasts/radio1/d/de-wereld-van-sofie/>

Meurs, P., Huysmans, M., Delmulle, A., Kourdoussi, I., & Sterckx, E. (2025, 17 december). *Jeugdwerkers zijn bruggenbouwers die oog hebben voor impact*. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://sociaal.net/achtergrond/jeugdwerkers-zijn-bruggenbouwers-die-oog-hebben-voor-impact/>

Mouton, Nina (2022). *Zelfzorg is het begin van alles*. Lannoo: Tielt.

Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Invloed van maatschappelijke trends*. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://www.nji.nl/invloed-van-maatschappelijke-trends>

Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Wat is victim-blaming en hoe ga ik ermee om*. Geraadpleegd op 7 januari 2026, van <https://www.nji.nl/kennis/seksueel-grensoverschrijdend-gedrag/wat-is-victim-blaming-en-hoe-ga-ik-ermee-om>

SAM vzw. (z.d.). *Sociale bescherming*. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://www.samvzw.be/sociale-bescherming>

Serrien, L. (2021, 2 juli). *Hoezo? Kwetsbaar?* Sociaal.Net. Geraadpleegd op 5 januari 2026, van <https://sociaal.net/column/hoezo-kwetsbaar/>

Sillis, M. (2021, 22 juni). *'Jongeren zomaar opsluiten in een gesloten instelling heeft geen zin'*. Sociaal.Net. Geraadpleegd op 6 januari 2026, van <https://sociaal.net/achtergrond/delictgerichte-contextbegeleiding/>

Smith, P. (2023, 28 april). *Schulden bij jongeren zijn vooral ook maatschappelijk probleem*. Sociale Vraagstukken. Geraadpleegd op 3 januari 2026, van <https://www.socialevraagstukken.nl/schulden-bij-jongeren-zijn-vooral-ook-maatschappelijk-probleem/>

Vanthuyne, K. (2022, 7 februari). *Contextgericht werken in de jeugdzorg – veel lading voor een vlag*. Agora Webzine. Geraadpleegd op 20 januari 2026, van <https://www.agorawebzine.be/artikels/contextgericht-werken-in-de-jeugdzorg-veel-lading-voor-een-vlag>

Van Wymersch, I. (2026, 7 januari). In *Dealen met coke* [Interview]. Play TV. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://www.play.tv/dealen-met-coke>

Verhaeghe, L. (2025, 27 mei). *Meer dan 7500 meldingen van kindermishandeling, vooral emotioneel geweld neemt toe*. VRT NWS. Geraadpleegd op 6 januari 2026, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/05/23/meer-dan-7500-meldingen-van-kindermishandeling-vooral-emotioneel/>

